

Representantforslag 78 S

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Pål Farstad, Terje Breivik og Abid Q. Raja

Dokument 8:78 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Pål Farstad, Terje Breivik og Abid Q. Raja om en mer helhetlig og langsiktig forvaltning av myr i Norge

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne vil påpeke at myr dekker ca. åtte pst. av landarealet i Norge. Myr er definert som et landområde med fuktighetskrevende vegetasjon som danner torv. Myr med mer enn 30 cm torvdybde kalles «torvmark». Knapt noe land i Europa har større variasjon i utforming og plante- og dyreliv i disse naturtypene enn Norge. Dette henger sammen med det relativt kalde og fuktige klimaet og den store variasjonen i klima, geologi og topografi.

Forslagsstillerne viser til at myrøkosystemene har høyt grunnvann, noe som medfører at produsert plantemateriale brytes langsomt ned og det skjer en opphoping av delvis omdannet materiale, altså torv. Et slikt torvlag kan gjerne bli flere meter tykt og lagre betydelige mengder karbon. Dette skjer særlig i kjøligere deler av verden der nedbrytningen går langsomt. Fennoskandia er blant de områdene i verden som har mest myr regnet i forhold til landarealet, og Norge har et særlig forvaltningsansvar for disse naturtypene.

Forslagsstillerne viser til at minst 1/3 av det opprinnelige myrarealet under skoggrensa er brukt til landbruks- og utbyggingsformål. I lavlandet i Sør-Norge er en vesentlig større andel av myrene ødelagt som naturlige systemer, og i mange områder (f.eks. i Vestfold og i store deler av Akershus og Østfold) er så godt som alle større myrer som ikke er fredet, ødelagt eller sterkt påvirket av tekniske inngrep. Kraftut-

bygging og andre naturinngrep i vannsystemene har også medført store reduksjoner av arealet av myr og naturlig flommark.

Naturmangfold og økosystemtjenester i myr

Forslagsstillerne viser til at den store variasjonen i norsk myrnatur har stor betydning for landets biologiske mangfold. Den øverste delen av torva har et rikt liv. Spesialister blant plantene og insektene har tilpasset seg livet på myra. I torvmoseslekta finnes de artene som er viktigst for oppbygging av torv. Norge har høyest mangfold av torvmoser i Europa, og av 55 arter som opptrer i verdensdelen, finnes hele 52 i Norge. Fire av disse er så langt bare funnet på Svalbard.

Forslagsstillerne viser til at myrene også har et rikt fugleliv, og man finner på norske myrer i tillegg spennende artsgrupper en vet lite om, som bakterier, alger og sopp. I intakt myroverflate finnes blant annet metanspisende bakterier. Rødlista inkluderer totalt 443 truede og nær truede arter som har tilhold i «våtmark og vannkant», noe som utgjør omkring 15 pst. av alle truede og nær truede arter i Norge. Det er i overkant av 20 naturtyper av myr etter Artsdatabankens system «Naturtyper i Norge». Hele 11 myr-naturtyper står på rødlista.

Forslagsstillerne viser til at myr har en viktig funksjon for vannrensing, som vannmagasin og ved å dempe flom. Videre gjenspeiler myrer fortiden gjennom lagrekken av torv som et «arkiv» der en kan få kunnskap om tidligere tiders planteliv, dyreliv og klima. Myr er også viktige for friluftsliv gjennom blant annet turgåing, opplevelser av fuglelivet, bærplukking mv. På grunn av sine store karbonlagre er myrer viktige for klodens klima.

Forslagsstillerne mener man vet mer enn nok til å sette i gang betydelige forbedringer av myrforvaltningen, men vil likevel peke på at det er behov for

opprusting av forskning og kartlegging for å få en kunnskapsbasert forvaltning, inkludert vern og restaurering. Det er også behov for tverrfaglig forskning (geologi, vegetasjonshistorie, hydrologi, biologi).

Trusler mot myr

Forslagsstillerne viser til at arealendringer truer hele 85 pst. av rødlisteartene som har tilhold i myr, kilde og flommark. Dette henger sammen med at våtmarker og flommarker i lavlandet er sterkt utsatt for nedbygging. I perioden 1919–1933 beregnet land-skogtakseringen torvmarksarealet under skoggrensa til 21 000 km², ca. 12 pst. av tilsvarende landareal. I tillegg ble torvmarksarealet i fjellet anslått til 9 000 km². Men da hadde allerede siden midten av 1700-tallet et større omfang av myr blitt grøftet og oppdyrket, og grøfting til skogproduksjon hadde pågått for alvor siden slutten av 1800-tallet.

Forslagsstillerne viser til at det i perioden 1919–1996 ble gitt tilskudd til oppdyrking av nesten 2 000 km² myr og til grøfting av mer enn 4 000 km² myr for skogplanting. Dette har særlig rammet rikmyrene i lavlandet. I samme periode er 300 km² myr brukt til brenntorv- og strøtorvproduksjon, som særlig har rammet høymyrer på Østlandet med dype lag og store volumer av torv. I tillegg kommer nedbygging til veier, idrettsanlegg, tomtegrunn, vannmagasiner med mer, men for denne bruk finnes ikke gode arealoppgaver. Ifølge en offentlig utredning fra 2013 er myrarealet nå nede i ca. 19 000 km². Denne kraftige reduksjonen, der over 1/3 er ødelagt på under 100 år, skyldes grøfting og nydyrking, torvuttak, skogplanting og nedbygging av myrer til boliger, industri og veier. Dette berører særlig myrer i lavlandet.

Klimaeffekter

Forslagsstillerne viser til myrenes store karbonlagre, der karbon tilsvarende 300 000 tonn CO₂ kan være lagret i flere meter dyp torv på bare én kvadratkilometer. I de åpne myrene har Bioforsk regnet ut at det er lagret 950 millioner tonn karbon, eller 3,1 milliarder tonn CO₂-ekvivalenter. I tillegg kommer det som er i myrskogsmark. Boreale skoger og deres myrer er et av verdens største karbonlagre, og må forvaltes deretter. Det er gamle myrer og skoger som etter millioner av år er omdannet til våre dagers kullfelt. Intakte myrer fortsetter imidlertid også å fange og lagre karbon. På myr som dreneres, dør torvmossene i overflaten og karbonfangsten stanser opp. I tillegg vil torva nede i myra begynne å omdannes og lekke store mengder karbon, både i form av CO₂ og lystgass. Karbonlagre som naturen har brukt tusenvis av år på å bygge opp, kan bli ødelagt i løpet av få år. Bioforsk har beregnet økte utslipp fra bare dagens nivå på nydyrking av myrer til ca. 1,9 megatonn CO₂

i året, tilsvarende mer enn 4 pst. av de totale årlige CO₂-utslippene i Norge. Torvuttak gir langt høyere utslipp per arealenhet og kommer i tillegg.

Forslagsstillerne mener derfor at Norge, i en situasjon der man snur hver stein for å redusere klimagassutslipp, må avvikle praksis som øker utslippene fra så langsiktige karbonlagre som myr er. Eventuelle utslipp fra myr må også inkluderes i norske klimaregnskap.

Eksisterende regelverk

Forslagsstillerne mener en del kan oppnås på kort sikt ved å innskjerpe eksisterende regelverk, slik at forvaltningen av myrer blir mer bærekraftig ved at det tas hensyn til myrenes rike naturmangfold og lagre av klimagasser.

Forslagsstillerne viser til at det nylig er gjennomført en revisjon av forskriftene for konsekvensutredninger. Dagens regelverk stiller fortsatt kun absolutt krav om konsekvensutredning for torvuttak i myrer over 1 500 dekar, selv om grensen var foreslått senket. Etter forslagsstillernes oppfatning er 1 500 dekar en svært stor myr, og forslagsstillerne mener det er naturlig at enhver ødeleggelse av myr skal konsekvensutredes. Dette sikrer ikke myrer mot ødeleggelse, men det sikrer i det minste at blant annet klimakonsekvensene blir vurdert.

Forslagsstillerne viser til at revisjon av nydyrkingsforskriften ble lagt på is av forrige regjering, til tross for løfter i St. meld. nr. 39 (2008–2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen, om at den skulle revideres. Forslagsstillerne mener krav om vurdering av klimahensyn må komme inn i forskriften, slik det var foreslått.

Forslagsstillerne viser til at nygrøfting i forbindelse med skogbruk allerede er forbudt. Imidlertid er det tillatt med såkalt «grøfterensk» av gamle grøfter. Forslagsstillerne mener det ofte blir misbrukt, ved at nærmest gjengrodd grøfter «renskes» på områder der det ikke er etablert skog, slik at det i praksis er å betrakte som nygrøfting. Forslagsstillerne mener disse reglene må skjerpes inn snarest.

Vern og restaurering av myrer

Forslagsstillerne mener det er vernet for lite myr i Norge, og mange av registreringene som ligger til grunn for myrvernet, er 30–40 år gamle. Det er behov for en ny verneplan med oppdatert kunnskapsgrunnlag for å sikre at et representativt utvalg og et tilfredsstillende omfang av myrer vernes, især de mest truede myrtypene.

Forslagsstillerne viser til at Klima- og miljødepartementet har gitt Miljødirektoratet i oppdrag å legge til rette for «restaurering av myr slik at det både blir et godt klimatiltak og gir bedring i økologisk sta-

tus for lokalitetene som restaureres». I sin respons til departementet skriver Miljødirektoratet:

«Siden det globalt har vært en dramatisk nedgang i våtmarksområder, er våtmarksrestaurering ansett som kritisk nødvendig for å gjenoppbygge områder som tar opp CO₂».

Forslagsstillerne er enig i at dette er et svært viktig tiltak som bør utvides. Det viser etter forslagsstillerne mening også at det er meningsløst å fortsette å tillate tiltak som ødelegger myrer, samtidig som man bruker offentlige ressurser på å restaurere andre myrer. Myrer som er sterkt forandret av grøfting og særlig torvuttak, er svært vanskelige og tidkrevende å restaurere.

Forslagsstillerne mener det er et særlig grelt eksempel at det er gitt tillatelse fra Ullensaker og Nes kommuner til høsting av store mengder torv fra den store og relativt intakte myra Jødahlsmåsan, samtidig som det skal brukes betydelige offentlige ressurser på å restaurere myra Aurstadmåsan like ved. Forslagsstillerne mener staten må gripe inn i en sak som dette, som er av nasjonal interesse.

Behov for nytenkning

Forslagsstillerne mener det er behov for å tenke nytt slik at det blir en mer helhetlig forvaltning av myrer i Norge. Myrene er viktige naturtyper både for naturmangfold og for økosystemtjenester som lagring av klimagasser, flomdemping og friluftsliv. Forslagsstillerne mener dette må drøftes nærmere i en stortingsmelding om myr. Stortingsmeldingen må drøfte hvordan mer myr kan vernes og restaureres, og hvordan man unngår at flere myrer ødelegges av utbygging og drenering.

Forslagsstillerne mener også at man må tenke nytt omkring bruk av torv i jordprodukter. I dag brukes store mengder torv, både fra nasjonal produksjon og fra import. Dette er lite bærekraftig, og man må basere behovet for jordstruktur og dyrkingsmedier på andre fornybare ressurser, i stedet for på ikke-fornybare og subfossile torvressurser i myrer. Bruken av torv må fases ut.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om myrforvaltning i Norge som omhandler myrenes økosystemtjenester, naturmangfoldverdier og rolle i klimautfordringene, samt på arealforvaltningen generelt.
2. Stortinget ber regjeringen gjenoppta arbeidet med revisjon av nydyrkingsforskriften, og sikre at forskriften stiller krav om vurdering av klimahensyn.
3. Stortinget ber regjeringen revidere bærekraftforskriften til skogloven slik at ikke bare nygrøfting, men også såkalt «grøfterensk» kun tillates på arealer der produktiv skog er etablert og grøfterensk ikke kommer i konflikt med viktige naturverdier.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at forskrift om konsekvensutredninger gir krav om konsekvensutredning for alle torvuttak, ikke bare de som er over 1 500 dekar.

24. mars 2015

